

מראי מקומות- סנהדרין מ"ח

דעכשיו הנפל שם. וכן נקט הערוך לנר, דאף רשב"ג מודה בזה [אולם ק"ק, אם אין נפלים צריכין קבורה, א"כ לכאור' אף כשהי' הנפל שם אינו אוסרו בהנאה, וצ"ע].

(ד) **מותר המת ליורשיו- הק' תוס',** אי מיירי בגבו מעות למת, הרי כמו טווי לאריג, ולמה אסור. ואי בבגד, איך מותר לעשות דימוס לקברו. ותי' דלעולם מיירי בבגד, ופרסוהו שאני, וכאן לא פרסוהו. א"נ, דלעולם מיירי במעות, אלא דעדיפי מטווי לאריגה, משום דחזי למיקני בהו כל מילי. אכן ע' בחי' הר"ן דלא ס"ל כתי' זו של תוס', אלא דלעולם גביית מעות הו"ל כטווי לאריג, והי' יכול לתרץ דמיירי בגבו מעות, אלא דהי' ניח"ל ליישב אפי' אם קנה הבגד עם המעות.

(ה) **ליורשיו- מה שמותר המת ליורשיו, כ' היד רמה (ד"ה תא) דלאו מכח ירושה זכו בי',** אלא משום דידעי' דהמת גופי' מחיל זילותי' לגבייהו, וניח"ל דלשקלינהו יורשין דילי'. עוד הביא שיש לפרש דכיון דאית לי' למת זכי' בגוייהו, והותירו, אנן חשבינן להו כנכסי המת, ויהבינן להו ליורשיו. וע"ע בקובץ **שעורים בב"ב (תסג),** שהביא מש"כ בשו"ת **הרשב"א,** דמשמע שהוא מדין ירושה, והביא **דהמחנה אפרים (זכ"י ל"א)** כ' שהוא מטעם מצוה, אבל כ' הקו"ש **דבשטמ"ק בב"ב (ח')** הביא לשון הרשב"א, ומבואר שהוא מטעם ירושה ממש. וביאר הקו"ש דכיון דגבו לצורך המת, קנה המת, כיון שהוא לצורכו. עוד כ' **המהרש"ל דע"כ** מיירי דהזמינו לכך, דאי לא הזמינו, לכאור' הו"ל כצור בי' ולא הזמינו דאינו אוסר, אע"כ מיירי בהזמינו.

(ו) **גבו למתים סתם, זהו מותר המתים למתים-** יש לע', אם אמרי' דהזמנה לאו מילתא היא, למה גבו מתים למתים. וכ' הר"ן דמה דאמרי' דגובה למתים סתם הוי למתים, אי"ז מדין הזמנה כלל, אלא מדיני צדקה הוא, דדבר שנגבה לצורך מתים, אין ראוי לשנותו לדבר אחר. משא"כ מותר אותו מת, דכבר נעשו כל צרכיו, ואין טעם באיסור זה אלא מטעם איסור הזמנה בלבד.

(א) **מיתיבי, כפה שהוא טמא מדרס, וכו'- ע' בחי' הר"ן (מז:)** שהאריך בשי' הרמב"ן, דס"ל דמה דס"ל לאביי דהזמנה מילתא, היינו אפי' בדיבור בעלמא בלא מעשה. וכ' הר"ן דלכאור' יש להביא רא' לדבריו מסוגיין, דמשמע דהזמינו לספר בדבור בלחוד, וס"ל להגמ' דזהו רא' לשי' אביי דהזמנה מילתא. וע"ש בסוף דבריו שכ' לדחות רא' זו, די"ל דמיירי שנתן הכפה לגזברים, ולכן שפיר הוי מעשה.

(ב) **אי הכי, מאי איריא הוסיף, כי לא הוסיף נמי, וכו'- ע' בחי' הר"ן (מז:)** שהק' מכאן על שי' הרמב"ן דס"ל דהזמנה היינו אף בדבור בעלמא, דלמה זה ק' רק לרבא, הרי אף לאביי דס"ל דהזמנה מילתא היא, מ"מ מאי איריא הוסיף, אפי' לא הוסיף נמי, כיון דמזמין בדבור, הו"ל הזמנה ואסור. ותי' דלפי אביי דס"ל דהזמנה מילתא, י"ל דכוונת הגמ' לומר רק שיעשה איזה הזמנה, בין בדיבור ובין במעשה, אבל לרבא ק', דלדברי אין ראוי שיאסור הנפש בשביל ההזמנה בכלל, אלא בנתינת המת בלחוד. אלא שכ' דעדיין ק', דהא הגמ' תי' ע"ז לא צריכא אע"ג דפניי', דמשמע מלשון הגמ' דהיינו דכיון דהוסיף בה דימוס, ממילא אע"פ דהוציא ממנו המת, נאסר הקבר. אבל משמע דאם לא היתה הוספת דימוס, הי' מותר להשתמש בו לאחר שפניי' המת, ואע"פ שודאי הזמינו בדבור, וא"כ לכאור' ברור משם דדיבור לאו הזמנה היא. והביא הר"ן שהרמב"ן תי' דכוונת הגמ' לומר שאע"פ שהניחו שם את המת בתנאי ע"מ לפנותו, והי' מן הדין שהקבר יהי' מותר אחר שפינוהו משם, אפ"ה כיון שעשה מעשה בהוספת הדימוס, אע"פ שפנוהו משם אסור.

(ג) **ולאפוקי מדרשב"ג, דאמר אין נפלים תפיסת קבר- פרש"י,** דהא דקאמר הטיל, היינו לאשמעינן דנפל תופס קברו לאוסרו, אע"ג שפינוהו. ומה שנקט רש"י שפינוהו, משמע שהי' פשוט לו דאם לא פינהו, דאף רשב"ג מודה דקבר זה אסור בהנאה, כיון

דאי"צ שהעיבוד יהי' לשמה, אלא סגי בהא דעשה הזמנה כל שהוא, ורשב"ג סבר שצריך להיות כל עשיותיו בקדושה. וגם רבא ס"ל דב' שיטות התנאים יכולים לסבור כוותי', והביאור הוא שאין טעם עיבוד לשמו כדי לקדש העור, אלא מצוה בעלמא הוא לחיבוב המצוה שתהא עשייתה לשמה, שהרי אף במצות שאין בהן קדושה, כגון ציצית וסוכה, אמרי' בהו דבעינן עשיי' לשמה, וע"כ דמצוה בעלמא הוא [צ"ע כוונתו מסוכה, הרי קיי"ל כב"ה דלא בעינן עשיי' לשמה, ורק בעינן שיהי' לשם צל, ואולי כוונתו דמצוה המושג עכ"פ לב"ש דצריך להיות הסוכה נעשית לשמה, וצ"ע]. נמצא דאין שום סתירה בפסק, דרבא יכול לסבור כת"ק וגם כרשב"ג.

(ט) הרוגי מלכות נכסיהן למלך- פרש"י, שנתחייבו מיתה למלכי ישראל, כגון שמרדו בו. וכ"כ היד רמה, והביא מקור לזה מהא דכתי' כל איש אשר ימרה את פיך, וכו'. וכ"כ המאירי, וביאר יותר, "יראה שלא נאמר בהרוגי מלכות להיות ממונו למלך אלא במורד בלבד, אבל בעבירה שלא המיתו עלי' ב"ד... מרשות המלך להרוג לתקון העולם... ממונם ליורשים". אולם ע' ברמב"ם (מלכים ד', ט') שכ' "כל הרוגי המלך ממונו למלך", ומשמע דאי"צ מרידה כלל.

(י) נכסיהן למלך- כ' השו"ת תורת חיים (להמהרח"ש, חלק א', סי' צ"ד, ד"ה מ"מ) להסתפק בדין זה, האם המלך יורש הנכסים מיד בשעת מיתה, וכמו שאר דיני ירושה, או דלמא אינו יורשו עד שיוורד שם לרשתו, וכמו דמשמע מלשון הפסוק, "אשר ירד שם לרשתו", ועל דרך מש"כ וירשתם אותה וישבתם בה, במה ירשתם בישיבה, י"ל דה"ה כאן, במה ירשתם בירידה. וע"ע שם שכ' להסתפק לענין אם דין זה שייך גם בהרוגי מלכי אומות העולם, דהביא משו"ת הרשב"א (אלף קנ"ט) דמשמע דנסתפק בזה.

(יא) מאי נפקא לי' מינה, לחיי שעה- ע' ביד רמה דדייק מכאן שאין ב"ד מצויין לחייב מיתה למי שהוא מורד במלכות, אלא שהמלך רשאי להרגו, דאי ס"ד דסנהדרין נמי רשאים לידון אינהו שהוא מורד במלכות ויהי' נכסיו למלך, אע"כ שלא היו סנהדרין דנין אותו באיסור מורד במלכות, אלא אך ורק בענין

(ז) אי הכי, היינו דקתני עלה אמר רשב"ג במה דברים אמורים שלא נגעו במטה, וכו'- פי' היד רמה, א"א בשלמא טעמא דת"ק משום דהזמנה לאו מלתא היא, היינו דאתא רשב"ג למימר דכי נגעו במטה אסורין, דלאו הזמנה גרידתא היא, אלא כמאן דכרכוה למת בגווייהו, אלא אי אמרת דטעמא דת"ק משום מריריהו, הא אי משום מריריהו הו"ל כאילו לא עבדו ולא מידי, וא"כ אמאי אסורין, אילו נפלו להו ממילא ונגעו במטה, מי אתסרי. וע"ז תי' הגמ' דמיירי במטה הנקברת עמו, ומדרבנן, גזירה דלמא אתי לאחליפי בתכריכי המת.

(ח) תנאי היא, דתניא... כשרות אע"פ שלא עיבדן לשמן, רשב"ג אומר וכו'- פרש"י, דנח' באם הזמנה מלתא, ת"ק דס"ל דכשרות אע"פ שלא עיבדן לשמן, ס"ל דלא אכפת לן בהזמנה, וא"כ אי"צ העיבוד להיות לשמה. ורשב"ג מחשיב העיבוד, ומשום דס"ל דהזמנה מלתא היא. והק' תוס', הא קיי"ל כרבא דהזמנה לאו מילתא היא, ומ"מ קיי"ל כרשב"ג, דהא מבואר דספר תורה שעבדו שלא לשמה פסול, ואין לחלק בין עור של תפילין ובין גויל של ס"ת. אולם כ' הר"ן דאפשר לתרץ דלס"ת בעינן עיבוד לשמן לדברי הכל, משום חביבות המצוה, משום דדרשי' דבעינן עשיי' לשמה מהא דכתי' כתבו "לכם", וא"כ שפיר יש דין מיוחד לס"ת דבעינן עיבוד לשמה. ותוס' פי' להיפוך מרש"י, דרבא, דס"ל דהזמנה לאו מילתא, ס"ל כרשב"ג, דבעי עיבוד לשמה, ומשום דלא סגי בהזמנה. ולפי"ז, אביי, דס"ל דהזמנה מילתא, ס"ל כת"ק דס"ל דלא בעינן עיבוד לשמה, ומשום דהזמנה מילתא. וע"ע בח' הר"ן שהביא מהרמב"ן שפי' באו"א, דבין לאביי ובין לרבא, לא נח' ת"ק ורשב"ג אם אמרי' דהזמנה מילתא היא או לא. אלא הביאור בדברי הגמ' כך הוא, אביי ס"ל דאע"ג דודאי איכא תנא דס"ל דהזמנה לאו מילתא, וכמו דאשכחן בהא דתיק של ספר, מ"מ איכא תנא אחרינא דס"ל דהזמנה מלתא היא, והוא רשב"ג דעיבוד לשמה, דס"ל דצריך עיבוד לשמה משום דצריך הזמנה קודם שישתמשו בו קדושה. וגם הת"ק י"ל דס"ל דהזמנה מילתא, אלא דמ"מ ס"ל

שהוא הרג את הנפש. וכ' שכן משמע מהא
דאינו נכלל מיתה זו בהדי מיתות ב"ד, אולם
ע"ש מה שהק' ע"ז.

יב) נתקיימו בזרעו של דוד- כ' המהרש"א,
דאע"ג דרובן נענשו מפני חטא שלהם (ע"ש
שביאר כ"א חטאו), מ"מ אי לאו קללתו של
דוד, אפשר הי' מתכפר להם בעונש קל ממנו.

יג) מצורע מעוזהו דכתי' ובחזקתו וכו', וכתי'
והצרעת זרחה וכו'- הק' הערוך לנר, קרא
קמא שהביא הגמ' ל"ל. וע"ש שביאר דכיון
דעוזהו הקטיר קטרת, וחטא עי"ז, ממילא
הצרעת (ב"ה" הידיעה) שהי' צריך לבוא על
זרעו של דוד דבק בו, וגם במצחו דוקא,
להורות שחטא במה שהי' רוצה להיות כ"ג,
שלושב הציץ על מצחו. ולכן הי' צריך הגמ'
להביא ב' קראי, להורות שמבין שני
הכתובים מבואר עונשו.

יד) שעשו כל גופו ככברה- כ' המהרש"א
דבאמת כמה מלכים מבית דוד נהרגו, אבל
אינו מפורש בהם מכת חרב כמו ביאשיהו,
ומשו"ה לא הי' סגי להגמ' להביא קרא דוידורו
מורים, אלא הביא מה שאמר ר"י אמר רב
שעשו כל גופו ככברה, דזהו מכת חרב.

טו) וארוחתו ארוחת תמיד- פרש"י, מאת
נבוכדנצר הי' לו. והעיר המהרש"א דבאמת
אינו כן, שהרי לאחר שמת נבוכדנצר הי',
ומאת אויל מרודך הי'. ופי' ע"פ רש"י דרק
בזמן אויל מרודך הי' לו לחם, ומשמע דבזמן
נבוכדנצר הי' באמת חסר לחם. וע"ע ביד
רמה דפי' דבזמן אויל מרודך הי', ומה
דאמרי' שהוא חסר לחם, היינו שהי' צריך
להא דאזיל מרודך.